

قوانین و مدیریت منابع طبیعی

جلسه ششم: عوامل تخریب جنگل‌ها و مراتع

مدرس: مینا خسروی

تخریب جنگل‌ها و مراتع

- عوامل انسانی

- عوامل طبیعی

عوامل طبیعی

تخریب جنگل‌ها و مراتع عواملی هستند که دست بشر هیچ دخالتی در ایجاد آنها ندارد از قبیل آفات و امراض گیاهی و نباتی، سیل، طوفان، صاعقه، زلزله و آتشفشان. انسان در برابر این عوامل تا حد زیادی ناتوان است و تنها کاری که می‌تواند انجام دهد این است که تا حد امکان سعی کند از آثار مخرب آنها بکاهد. در این باره سازمان جنگل‌ها و مراتع می‌تواند با اجرای طرح احیای جنگل‌ها و مراتع تا حدی از گسترش آثار تخریب جلوگیری کند. همچنین جنگلداری می‌تواند با اجرای طرح دفع آفات و امراض نباتی مقابله کند و در نتیجه از تخریب درختان به وسیله این امراض ممانعت به عمل آورد.

عوامل انسانی

عواملی هستند که به طور مستقیم و غیر مستقیم به وسیله بشر ایجاد می‌شود مانند بریدن و ریشه کن کردن و سوزانیدن نهال درخت و بوته، چرانیدن بز و دام در جنگل‌ها و مراتع و منابع ملی، آتش زدن نباتات، کت زدن و روشن کردن آتش در تنه درخت، آتش زدن عمدی و غیر عمدی جنگل و برداشت بی‌رویه و بیش از حد از جنگل و مرتع.

عوامل انسانی

انسان مهمترین عامل تهدید منابع طبیعی و حیات وحش می‌باشد. انشان به شیوه‌های گوناگون منابع طبیعی را تخریب می‌کند. یکی از این شیوه‌ها، بی احتیاطی جنگل نشینان و دامداران و آتش سوزی‌های جنگل‌ها و مراتع است. صنعتی شدن، عبور جاده‌های گوناگون از جنگل‌ها و مراتع (سبب تلفات گونه‌ها در حوادث می‌شود)، قطع درختان و آلودگی هوا نیز در تخریب منابع طبیعی موثرند. از عوامل دیگر افزایش غیر عادی جمعیت، بهره نبردن از دیگر انرژی‌های موجود در کشور مانند انرژی خورشیدی و نفت و غیره و مدیریت اشتباه در عرضه منابع طبیعی و نبود آموزش صحیح.

عوامل انسانی

در بخش عوامل انسانی، عوامل تاثیر گذار در نابودی محیط زیست را می‌توان شکار بی رویه و غیر مجاز، جزیره‌ای شدن زیستگاه‌ها و دست اندازی مردم به محیط طبیعی و تخریب پوشش گیاهی که منجر به کاهش منابع آبی و علوفه حیات وحش شده و چرخه زیستی حیوانات را مختل کرده است.

عوامل انسانی

از دیگر عوامل تخریب منابع طبیعی

- ۱- تبدیل اراضی مرتعی و جنگلی به اراضی کشاورزی و غیر کشاورزی
- ۲- تعداد زیاد دام‌ها در مراتع بیش از ظرفیت آنها (عدم رعایت ظرفیت مراتع)
- ۳- سنتی بودن نظام دامداری در کشور و اتکا دام متحرک به مراتع و جنگل‌ها به عنوان منبع اصلی تامین غذا.
- ۴- بوته‌کشی و قطع درختان برای سوخت
- ۵- آتش‌سوزی در مراتع
- ۶- کاهش کشت دیم در جنگل‌ها و مراتع و توسعه جنگل‌کاری مصنوعی و احیاء و غنی‌سازی جنگل‌های طبیعی

در برابر این دسته از عوامل سازمان جنگل‌ها و مراتع به دو نحو اقدام می‌کند:

* اقدامات پیشگیرانه

* برخورد قانونی با متخلفان

اقدامات پیشگیرانه

* برای پیشگیری از تخریب جنگل و مرتع، سازمان گارد مخصوصی با نام گارد جنگل تشکیل داده است. این گارد که از ماموران افتحاری (قرق بانان) و مامورین رسمی (جنگلبانان) ترکیب یافته است وظیفه حفظ و حراست از مناطق جنگلی و مرتعی کشور را به عهده دارد. همچنین باید به اقدامات دفتر فنی جنگلداری نیز اشاره کرد زیرا از جمله وظایف این دفتر دفع آفات و اطفای حریق و پیشگیری از آتش سوزی در جنگل است. از جمله اقدامات پیشگیرانه دیگر، ممنوعیتی است که برای اشتغال به برخی از فعالیت‌ها به وجود آمده است.

اقدامات پیشگیرانه

* برای مثال:

طبق ماده ۴۹ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع استفاده از کوره ذغال موجود یا احداث کوره ذغال جدید در جنگل یا مجاور آن، مستلزم داشتن پروانه از سازمان جنگلبانی است. بر طبق تبصره همین ماده سازمان جنگل‌ها و مراتع می‌تواند کوره‌های ذغال بدون پروانه را تخریب کند. در این باره قانون گذار برای کسانی که دست به اقدامات تخریبی در جنگل‌ها و مراتع می‌زنند، مجازات‌هایی را در نظر گرفته است که می‌تواند عامل حفظ جنگل‌ها و مراتع باشد.

برخورد قانونی با متخلفان

سازمان جنگل‌ها و مراتع دارای واحدهایی حفاظتی است که به طور مرتب از مناطق مختلف تحت نظارت سازمان بازدید و در صورت مشاهده اقدامات تخریبی، اقدام به دستگیری متخلفان و تهیه گزارش می‌کنند. واحدهای حفاظتی سازمان از قرق‌بانان افتحاری و جنگلبانان تشکیل شده است. قرق بانان افتحاری کسانی هستند که با توجه به وضعیت کاری خود در مناطق جنگلی و مرتعی، به صورت افتحاری و بدون دریافت اجرت در خدمت سازمان هستند و به این سبب از طرف سازمان کارت شناسایی قرقبان افتحاری دریافت می‌کنند و جنگلبانان نیز کسانی هستند که به صورت رسمی در خدمت سازمان جنگل‌ها و مراتع هستند.

برخورد قانونی با متخلفان

این افراد مامور کشف و تعقیب جرایم مذکور در قانون جنگل‌ها و مراتع هستند و در صورت مشاهده عمل خلاف این قانون، گزارشی تهیه می‌کنند که به امضای مامور مربوط و مامورین انتظامی و نیز معتمدین محل می‌رسد. در این گزارش بعد از ذکر مشخصات تخریب مرتع باشد، در گزارش مذکور به پلاک زمین، مقدار تخریب به هکتار و وضعیت فعلی مرتع مورد تخریب از قبیل ایجاد شیار، کشت و احداث بنا هم اشاره می‌شود.

برخورد قانونی با متخلفان

پس از تهیه گزارش، سرچنگلبان از محل وقوع جرم بازدید و صورت مجلس به نام «صورت مجلس تخریب» تهیه می‌کند که در آن وضعیت محل مورد تخریب به طور دقیق ذکر می‌شود مانند مشجر بودن یا نبودن محل، مقدار هکتار، ابعاد مرتع تخریب شده و متراژ و حدود اولیه آن همچنین به قصد متخلف از تخریب و میزان خسارت وارد به جنگل مانند تعداد درختان قطع شده یا آتش گرفته و مساحت مرتع آسیب دیده و مرتع مورد چرای غیرمجاز، نوع علوفه بوته یا درختچه اشاره می‌شود و ارزیابی میزان خسارت وارد بر حسب پول نیز قید می‌شود و علاوه بر این موارد کروی محل نیز توسط سرچنگلبان تهیه خواهد شد.